

10. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДАЛ України), ф. 196 Політичне товариство "Руська рада", оп. 1, спр. 7. Петиція товариства, адресована австрійському парламенту з приводу засилля польських магнатів у Галичині і дислокації місцевих українців та звіт про поїздку делегації у Відень у цій справі, 39 арк.
11. ЦДАЛ України, спр. 18. Меморіал митрополита Йосифа, надісланий товариству про потребу погодження назви мови, правопису та політичної діяльності галицьких українців, 2 арк.
12. Arkusza O. Ukraińskie przedstawicielstwo w sejmie galicyjskim / Arkusza O. // Ukraińskie tradycje parlamentarne, XIX–XX wiek / pod red. Jarosłwa Mokłaka. Kraków, 2006. – S. 13–57.
13. Kaiserliches Diplom zur Regelung der inneren staatsrechtlichen Verhältnisse der Monarchie (vom 20. Oktober 1860 (R.G.Bl. 226/1860)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.verfassungen.de/at/at-18/oktoberdiplom60.htm>.
14. Kaiserliches Patent Die Verfassung der österreichischen Monarchie, nebst zwei Beilagen (vom 26. Februar 1861) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.verfassungen.de/at/at-18/februarpatent61-i.htm>.

В статье раскрывается основное содержание имперского законодательства Австро-Венгрии, которое гарантировало развитие политических, социально-экономических, культурно-образовательных, религиозных и духовных прав украинского населения. Определяется место и роль греко-католического духовенства в национально-политическом движении. Исходя из классификации духовной сферы общества на индивидуальную, коллективную, национальную и всего общества, освещаются специфические черты развития духовного сознания галицких украинцев.

Ключевые слова: Галичина, духовная культура, общество, Галицкий сейм, украинско-польские отношения, право.

The article reveals the essence of the imperial legislation of Austria-Hungary, which guarantees the development of political, social and economic, cultural, educational, religious and spiritual rights of Ukrainian. The place and role of the Greek Catholic clergy in the national political movement have been defined. Based on the classification of the spiritual spheres of society on the individual, collective, national and society, highlights the specific features of Galychyna Ukrainians spiritual consciousness.

Keywords: Galychyna, spiritual culture, society, Galychyna Seim, the Polish-Ukrainian relations, law.

УДК 323
ББК 66.050

Юлія Кобець

ПОЛІТИЧНА І ДУХОВНА СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ

У роботі досліджується взаємозв'язок політичної та духовної сфер суспільства, які проявляються в політичній культурі, етиці влади. Виявлено основні особливості духовної сфери людської спільноти та її вплив на політичні інститути, особливо на державу.

Ключові слова: політична культура, політична мораль, етика влади, громадянське суспільство, інститути, духовність, політична система, держава.

Суспільство – складний механізм, який включає економічну, політичну, духовну сфери життєдіяльності людей, кожна з яких має соціальний зріз. Політична система є цілісною й відносно самостійною системою, але також вона може розглядатись як підсистема суспільства за ознакою сфери життєдіяльності соціальних груп.

За Т.Парсонсом духовна підсистема включена в структуру суспільства і функціонує поряд з іншими підсистемами: економічною, політичною та соціальною. Духовна підсистема здійснює інтеграцію суспільства, встановлює та зберігає зв'язок солідарності між її елементами [3].

Духовна сфера – це сфера відносин між людьми із приводу різного роду духовних цінностей, їх створення, поширення та засвоєння всіма шарами суспільства. При цьому під духовними цінностями розуміються не тільки предмети мистецтва, але й знання людей, наука, моральні норми поведінки, тобто все, що має духовний зміст соціального життя чи духовності суспільства. Духовна сфера суспільного життя складається істо-

рично. Вона втілює в собі географічні, національні та інші особливості розвитку суспільства, все те, що залишило свій слід у душі народу, його національному характері. Духовне життя суспільства складається з повсякденного духовного спілкування людей і таких напрямів їх діяльності, як пізнання, в тому числі наукового, освіти та виховання, із проявів моралі, мистецтва, релігії. Усе це складає зміст духовної сфери, розвиває духовний світ людей, їх уявлення про призначення життя в суспільстві. Це має вирішальний вплив на формування духовних основ в їх діяльності та поведінці.

Провідною ланкою політичної системи є держава. І це не випадково, оскільки головним у політичних відносинах є питання про владу, перш за все державну. Використовуючи важелі цієї влади, органи держави можуть впливати на інші ланки політичної системи суспільства. Держава виступає, перш за все, як деякий апарт законодавчої, виконавчої та судової влади, який здійснює свою діяльність в інтересах пануючих сил суспільства в цілому. За допомогою апарату державної влади відбувається закріплення панування в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах життя суспільства.

Але не варто зводити призначення держави, політичної системи через виконання тих чи інших функцій тільки через призму класового підходу. Багато дій держави здійснюється в інтересах всіх чи переважної більшості представників суспільства. Це стоїть за стабільності політичної системи, вирішення екологічних проблем на державному рівні, розвитку загальнонаціональних традицій та інших елементів духовної культури. Тобто має місце, за Єжи Вятром, “взаємопроникнення класових та загальнонаціональних аспектів держави в межах її функціонування” [1, с.352].

Складовою частиною політичної системи може бути і церква. У такій системі матеріальним носієм зв'язків і взаємин є релігійні общини, монастирі, монаші ордени. В історії були періоди, коли монаші ордени створювали свої держави (наприклад, Тевтонський орден). Сьогодні у світі є держави, у яких надзвичайно великим є вплив релігії та церкви на політичне життя (Іран, Ватикан, Афганістан) [4].

Культурна підсистема політичної системи являє собою сукупність станів духовного світу та практики учасників політичної сфери життя суспільства, цінностей, знань, установок і переконань, вірувань, їх форм вираження, які слугують для упорядкування політичної активності суб'єктів, досягненню їх цілей, мети держави, сприяють підтримці порядку в країні, успішній діяльності членів суспільства. Духовні основи політичної системи втілюються найбільш яскраво в політичній культурі, яка відображає ступінь загального розвитку політичного життя суспільства.

Політична культура допомагає з'ясувати соціальні інтереси й вимоги громадян, соціальних груп, міру усвідомлення людьми їх суспільних завдань та їх практичну роль у політичному житті. Рівень політичної культури в багато чому визначає загальнокультурний рівень окремої особистості, соціальної спільноти та суспільства в цілому.

Для політичної культури цивілізованого суспільства характерні такі ознаки:

- плюралізм, який трактується як багатоваріантність точок зору (позицій, думок, поглядів), які пов'язані з різними сферами життя;
- політична толерантність, яка означає терпимість до інших політичних поглядів (чужої поведінки, почуттів, думок, ідей, вірувань);
- мистецтво діалогу та компромісу; мистецтво йти на компроміс – одна з важливих якостей політичної культури, а компроміс – незамінний інструмент балансу інтересів;
- легітимність – визнання громадянами свого обов'язку підкорятися політичному правлінню, що витікає з упевненості в тому, що уряд отримав владу законним шляхом і що він буде користуватися владою відповідно до усталених законів і традицій, відповідно до інтересів населення.

Духовний елемент політичної культури характеризує стан політичної свідомості, світогляду й політичних якостей суб'єктів суспільства. Суттєве значення для оцінки по-

літичної культури має стан політичної психології та ідеології в суспільстві. Це також духовні складові політичної культури. Особливу роль відіграє політична ідеологія. У розвинених суспільствах існує множина ідеологій, оскільки різні суб'єкти відображають у них свої головні інтереси й цілі, програми.

В умовах демократичних режимів конституції проголошують ідеологічний плюралізм, свободу переконань і вираження думок. Відповідно до Міжнародних пактів про права людини 1966 р. закон забороняє тільки заклики до насильства, терору, расової та національної ворожнечі. Деякі заборони пов'язані з моральними цінностями суспільства, наприклад, обмеження або повна заборона порнографічних видань у деяких країнах. У демократичних державах також конституційно закріплюється свобода літературної, художньої, наукової, технічної та іншої творчості, викладання, а також право на участь у культурному житті суспільства та користування закладами культури, цінностями. У певній групі країн існує офіційно визнана ідеологія, але вона не насаджується примусово й відхід від неї не має наслідком покарання. У державах із тоталітарними політичними системами існує фактична та навіть юридично обов'язкова ідеологія [2, с. 147].

Від рівня/типу політичної культури здебільшого залежить практика функціонування політичної системи, яка обслуговує взаємозв'язок з поведінкою громадян, їх політичною позицією, з іншими сферами життя.

На функціонування політичної системи великий вплив має політична свідомість, тобто сприйняття й усвідомлення світу політики, політичних процесів особистістю, соціальною групою, суспільством у цілому, а також їх ставлення до політичної дійсності. Політична свідомість складається з політичних знань, емоційно-чуттєвих та вольових станів, ціннісних політичних орієнтацій. Особливим елементом політичної свідомості є громадська думка, а її постійне врахування – суттєва риса характеру політичної системи.

Отже, політична культура та її складові – один з основних елементів, які складають духовний потенціал політичної системи. Вона виражає суть соціально-політичної системи, визначає “правила поведінки” в політиці, базові політичні цінності та основні суспільні цілі, відображає багатоманітність політичного життя, що має вирішальний вплив на утвердження соціального статусу громадянина.

1. Вятр Е. Й. Социология политических отношений / Е. Й. Вятр ; пер. В. Скляр, А. Николаев. – М. : Прогресс, 1979. – 464 с.
2. Ріяка В. О. Конституційне право зарубіжних країн / В. О. Ріяка. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 512 с.
3. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс ; пер. с англ. Л. А. Седова и А. Д. Ковалева ; под ред. М. С. Ковалевой. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
4. Политическая система общества как регулятор социальной жизни. – Режим доступа : <http://ecsocman.hse.ru/data/287/651/1219/t11.pdf>.

В работе исследуется взаимосвязь политической и духовной сфер общества, которые проявляются в политической культуре, этике власти. Выявлены основные особенности духовной сферы человеческой общности и ее влияние на политические институты, особенно на государство.

Ключевые слова: политическая культура, политическая мораль, этика власти, гражданское общество, институты, духовность, политическая система, государство.

The work examines the relationship of political and spiritual spheres of society which are discovered in political culture, ethics authorities. The basic features of the spiritual sphere of human society and its impact on political institutions, especially the state are discovered.

Keywords: political culture, political moral, ethics of power, civil society, institutions, spirituality, political system, state.